

Lidská práva

Myšlenka všeobecných a nezadatelných lidských práv byla a je dějinným, ano světodějným činem. Jako každý čin míří k něčemu, čeho plně dosáhnout mu není dáno, protože jednak dosahuje méně, jednak více, než byl jeho záměr, tak také každou myšlenku – a tedy rovněž myšlenku lidských práv – musíme posuzovat nejen jako to, čím ve své době (a závisle na své době a jejích možnostech) byla, nýbrž především podle toho, k čemu mířila a čeho – na rozdíl od záměru – vskutku dosahovala a dosahuje. Protože však myšlenka dosahuje svého cíle v několika směrech, musíme všechny tyto směry od sebe odlišit a posoudit každý zvlášť, neboť podle cíle takového posuzování se každý z nich jeví jako různě významný. Především je tu dvojitý historický typ posouzení, z nichž jeden zařazuje myšlenku do souvislostí společensko dějinných, zatímco druhý do souvislosti myšlenkově dějinných. Pro první je nejdůležitější její spjatost s revolučním děním v Americe, ve Francii a vůbec v Evropě konce 18. století a ve dvou následujících staletích, pro druhý typ posouzení je nejdůležitější zasadit tuto myšlenku do kontextu antropologie a vůbec filosofie doby předchozí i doby následující a posoudit její poplatnost tomuto kontextu. V obou případech však váže tento přístup myšlenku lidských práv na to, co z toho, co se stalo předtím, bylo pro její zrod rozhodující, a co z toho, co se stalo potom, lze vyložit jako vliv této myšlenky a její dopad nejen na evropské (a americké) myšlení, nýbrž na společenskou a politickou situaci v celém světě. Obojí přístup je nepochybně oprávněn a jeho metody musí být respektovány. Problém je v tom, že se tak myšlenka lidských práv neposuzuje celkově, nýbrž jen potud, pokud se zpředmětňovala resp. fakticky zpředmětnila, a to jednak ve formulacích, jednak v podobě historického ovlivnění společenské a politické situace. Co však zůstává při těchto způsobech přístupu zcela stranou, je to, k čemu ony doložitelné formulace a konstatovatelné vlivy vlastně odkazují, k čemu myšlenkově míří jako ke svému „myšlenému“, a to nejen, pokud si to lidé uvědomovali, ale také a zejména za hranicemi toho, co většinou anebo dokonce lepším myslitelům na mysli tanulo. A právě toto rozpoznat a věnovat se alespoň v několika krocích právě tomu, co každou významnou myšlenku dělá právě skutečnou „myšlenkou“ (totiž její myšlené a nikoli podoba toho, jak to bylo a je myšleno), má být ústředním cílem a úkolem našich několika zamyšlení.

(Písek, 030722-1.)